

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Код і найменування спеціальності	101 Екологія
Тип і назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма «Екологія»
Курс, семестр	3 курс, 6 семестр
Обсяг і форма семестрового контролю з навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС –3,0 Загальна кількість годин – 90, із яких: лекцій –16 год., практичних занять – 14 год. Форма семестрового контролю – залік
Мова (-и) викладання	Державна
Навчально-науковий інститут / факультет, кафедра	Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології
Контактні дані розробника (-ів)	Викладач: Марина САМОЙЛІК, доктор економічних наук, професор, професор кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля Контакти: ауд. 37 (навчальний корпус № 1) e-mail: maryna.samoylyk@pdau.edu.ua сторінка викладача: https://www.pdau.edu.ua/people/samoylik-maryna-sergiyivna

МІСЦЕ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОСВІТНІЙ ПРОГРАМІ

Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова
Передумови для вивчення навчальної дисципліни	«Управління екологічною діяльністю», «Оцінка впливу на довкілля».
Компетентності	загальні: - Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності. - Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. фахові: - Розуміння основних теоретичних положень, концепцій та принципів математичних та соціально-економічних наук.
Програмні результати навчання	ПРН 1. Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами. ПРН 15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів. ПРН 17. Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів. ПРН 22. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля. ПРН 27. Уміти виявляти та оцінювати екологічні ризики та екологоекономічні збитки за забруднення довкілля та розробляти рекомендації щодо зменшення техногенного навантаження на території та здоров'я людей.

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS)

ОК передбачає набуття наступних загальних компетентностей: здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії. Навички *soft skills* формуються під час комунікації та роботи в команді на практичних заняттях; здатність брати на себе відповідальність, управляти своїм часом, розуміння важливості кінцевих термінів формується під час виконання завдань самостійної роботи; здатність логічно і системно мислити, креативність формується під час підготовки презентацій, рефератів, доповідей.

МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

формування у здобувачів вищої освіти базових знань з: економічного управління природокористуванням, використання еколого-економічних важелів і інструментів охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування; раціонального й ефективного використання природно-ресурсного потенціалу; методів визначення економічної ефективності природоохоронних заходів; оцінки економічних збитків від антропогенного порушення навколишнього середовища; формування фінансово-економічного механізму охорони навколишнього середовища; соціально-економічних аспектів природокористування і природоохоронного законодавства; еколого-економічного світогляду щодо гармонізації відносин природи і суспільства в умовах поглиблення глобалізаційних процесів та формування нових вимог щодо переходу на сталий розвиток.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Економічні аспекти використання природних ресурсів.
Тема 2. Теорія виснаження природних ресурсів.
Тема 3. Проблеми забруднення навколишнього природного середовища.
Тема 4. Економічна ефективність природоохоронної діяльності.
Тема 5. Фінансово-економічний механізм охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів.
Тема 6. Міжнародна еколого-економічна діяльність у вирішенні проблем природокористування та охорони довкілля.
Тема 7. Екологізація економіки.
Тема 8. Проблеми державного управління використання природних ресурсів і охорони довкілля. Наукові засади формування екологоорієнтованої регіональної політики з урахуванням стратегічних пріоритетів розвитку регіонів України.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ

Словесні методи: лекція, розповідь-пояснення; бесіда. Наочні методи: ілюстрування. Практичні методи: практичні роботи, робота з науковою літературою (конспектування, тезування). Самостійна робота без контролю викладача: завдання самостійної роботи. Методи з розвитку соціальних навичок: презентації, доповіді, робота в команді.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Схема нарахування балів, шкала та критерії оцінювання результатів навчання

Наведена у Додатку до силабусу

ПОЛІТИКА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

- щодо виконання термінів та перескладання

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних, лабораторних занять із метою перевірки рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу, підготовленості до виконання конкретних завдань і виконання самостійної роботи. Поточне оцінювання має забезпечити ефективний зворотний зв'язок для здобувача вищої освіти та надати йому можливість використовувати отримані результати для покращення своїх показників під час наступного оцінювання.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку за розкладом згідно з графіком навчального процесу. Здобувач вищої освіти може бути недопущеним до семестрового контролю з навчальної дисципліни у разі набрання кількості балів менше ніж межа незадовільного навчання на дату

	<p>семестрового контролю. Здобувачу вищої освіти, який одержав незадовільну оцінку (FX) або не був допущений до семестрового контролю, дозволяється ліквідувати підсумкову академічну заборгованість. Ліквідація здобувачем підсумкової академічної заборгованості здійснюється згідно з графіком ліквідації підсумкової академічної заборгованості. Здобувач вищої освіти, який одержав під час семестрового контролю оцінку F за ЄКТС, проходить повторне вивчення навчальної дисципліни за індивідуальною програмою. <i>Повторне проходження контрольного заходу</i> для ліквідації підсумкової академічної заборгованості допускається не більше двох разів із кожної навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий – комісії, яку формує директор навчально-наукового інституту, за участю викладачів відповідної кафедри. Отримана оцінка у разі другого повторного проходження контрольного заходу є остаточною. Повторне проходження контрольного заходу для підвищення позитивної оцінки з навчальної дисципліни здійснюється тільки один раз із дозволу першого проректора на підставі заяви здобувача вищої освіти. Кількість навчальних дисциплін, які можна перездати здобувачу вищої освіти за весь період навчання, не повинна перевищувати чотирьох. Оцінка, отримана під час перездачі, є остаточною і не підлягає оскарженню.</p>
<p><i>- щодо академічної доброчесності</i></p>	<p>Під час вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен дотримуватись академічної доброчесності, що передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.</p>
<p><i>- щодо відвідування занять</i></p>	<p>Навчання здобувачів вищої освіти, що передбачає проведення навчальних занять згідно розкладу упродовж навчального року передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі. Відвідування здобувачами вищої освіти всіх видів навчальних занять є обов'язковим. Відмітка про відвідування занять здобувачами здійснюється в журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача.</p>
<p><i>- щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти</i></p>	<p>Набуття програмних результатів навчальної дисципліни можливе і після успішного закінчення навчання у неформальній та інформальній освіті (платформи Coursera, Prometheus та ін.). Визнання та перезарахування результатів неформального навчання відбувається за наявності документального підтвердження (зокрема сертифікату).</p>
<p><i>- щодо оскарження результатів оцінювання</i></p>	<p>Після оголошення результатів поточного або семестрового контролю здобувач освіти має право звернутися до викладача з проханням надати роз'яснення щодо отриманої оцінки. У разі неможливості спільного врегулювання ситуації здобувач вищої освіти має право оскаржити результати контрольних заходів. Підставами для оскарження результату оцінювання можуть бути: недотримання викладачем системи оцінювання, вказаної у робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання та/або наявність конфлікту інтересів, якщо про його існування здобувачу вищої освіти не було і не могло бути відомо до проведення оцінювання. Результат оцінювання може бути оскаржений не пізніше наступного робочого дня після його оголошення. Для оскарження результату оцінювання здобувач вищої освіти звертається з письмовою заявою до директора навчально-наукового інституту. Заява щодо</p>

оскарження результатів оцінювання розглядає апеляційною комісією. Результатом розгляду апеляції є прийняття апеляційною комісією одного з двох рішень: – попередня оцінка знань здобувача вищої освіти відповідає рівню досягнення результатів навчання здобувача з відповідного освітнього компонента і не змінюється; – попередня оцінка знань здобувача вищої освіти не відповідає рівню досягнення результатів навчання здобувача з відповідного освітнього компонента, здобувач заслуговує іншої оцінки (вказується нова оцінка відповідно до чинної в Університеті шкали оцінювання результатів навчання). За результатом апеляції оцінка результатів навчання здобувача вищої освіти не може бути зменшена.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Дейлі Герман. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку. Переклад з англ.: Інститут сталого розвитку. К.: Інтелсфера, 2022. 312 с.
2. Мельник Л.Г. Екологічна економіка. Суми: “Університетська книга”, 2023. 359 с.
3. Мельник Л.Г., Білявський Г.О., Боголюбов В.М. та ін. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: Навчальний посібник. За заг. ред. проф. Л.Г.Мельника та проф. М.К.Шапочки. Суми: “Університетська книга”, 2005. 759 с.
4. Писаренко П.В., Самойлік М.С., Цьова Ю.А., Середа М.С. «Ресурсно-екологічна безпека регіону» Полтава: ПДАУ, 2022. 317 с. (видання – затверджено Протокол № 1 від 20 вересня 2022 р. Вченої ради ПДАУ <https://www.pdau.edu.ua/content/reyestr-vydan-zatverdzhenyh-do-druku-rishennyam-vchenoyi-rady-universytetu-2022-roku>)
5. Савченко О. Ф. Екологічна економіка навчальний посібник. Полтава. 2021. 340 с.
6. Pysarenko P.V., Samoilik M.S., Dychenko O.Yu., Lastovka V.P, Shpirna V.H., Bybyk Ye. Estimation of resource-ecological safety in the region: methodical and methodological aspects. Таврійський науковий вісник 2024. № 136. Частина 2. С. 322-329.
7. Бондар О.І., Галушкіна Т.П., Унгурян П.Я. «Зелена» економіка як підґрунтя екологізації місцевого розвитку: монографія. За заг. ред. д.б.н., проф. О.І. Бондаря. Херсон: ОлдіПлюс, 2018. 238 с.
8. Екологічна безпека та економіка: монографія. М.І. Сокур, В.М. Шмандій, Є.К. Бабець, В.С. Білецький, І.Є. Мельнікова, О.В. Харламова, Л.С. Шелудченко. Кременчук, ПП Щербатих О.В., 2020. 240 с.
9. Економіка довкілля і природних ресурсів: монографія. Тернопіль: Астон, 2016. 392 с.
10. Економіка природокористування: навчальний посібник. Рогач С.М., Ільків Л.А., Гуцул Т.А. К.: Компрінт, 2017. 344 с.

Допоміжні:

11. Перга Т. Ю. Екологічні наслідки війни Росії проти України. Інститут всесвітньої історії Національної академії наук. 2023. URL: <https://ivinas.gov.ua/viina-rf-protyukrainy/ekolohichni-naslidky-viiny-rosii-proty-ukrainy.html>
12. Бобровський А. Л. Екологічний менеджмент: підручник Суми: Університетська книга, 2019. 330 с.
13. Шевчук В.Я. Екологічне управління. Підручник. К.: Либідь, 2014. – 432 с.
14. Самойлік М.С. Концептуальні засади інноваціо-інвестиційного забезпечення екологічно безпечного розвитку регіонів України . Вісник ПДАА. Полтава. 2012. №4. С. 12-18.
15. Самойлік М.С. Концептуальні засади формування регіональної політики ресурсно-екологічної безпеки. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2014. №3. С. 125-132.
16. Писаренко П.В., Самойлік М.С., Диченко О.Ю., Цьова Ю.А., Третякова Д.М., Подлесний А.В. Концептуальні напрями регіонального управління сферою поводження з твердими побутовими відходами. Вісник ПДАА №3. 2021 р. С.82- 91.

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>
2. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>

3. <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0052>.
4. http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_guidance_Scoping_final.pdf.
6. <http://www.unep.org> – Програма ООН з навколишнього середовища.
7. <http://www.eco-forum.org> – Сайт Європейського екофоруму.
8. <http://www.ecoleague.net> – Сайт Всеукраїнської екологічної ліги.

**Реквізити
затвердження**

Затверджено на засіданні кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля протокол від 1 вересня 2025 року № 1

СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ, ШКАЛА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти			Разом
	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань на самостійну роботу	Опитування	
Тема 1. <i>Економічні аспекти використання природних ресурсів.</i>	6	4	28	
Тема 2. <i>Теорія виснаження природних ресурсів.</i>	6	4		
Тема 3. <i>Проблеми забруднення навколишнього природного середовища.</i>	6	4		
Тема 4. <i>Економічна ефективність природоохоронної діяльності.</i>	-	2		
Тема 5. <i>Фінансово-економічний механізм охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів.</i>	6	2		
Тема 6. <i>Міжнародна еколого-економічна діяльність у вирішенні проблем природокористування та охорони довкілля.</i>	6	2		
Тема 7. <i>Екологізація економіки.</i>	6	1		
Тема 8. <i>Проблеми державного управління використання природних ресурсів і охорони довкілля. Наукові засади формування екологоорієнтованої регіональної політики з урахуванням стратегічних пріоритетів розвитку регіонів України..</i>	6	2		
Разом	42	30	28	100

Шкала та критерії оцінювання практичних занять:

5-6	Завдання з практичних робіт повністю виконані на високому рівні. Володіє бездоганними знаннями щодо: поняття «екологічна економіка», економічного управління природокористуванням, використання еколого-економічних важелів і інструментів охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування; збалансованого й ефективного використання природно-ресурсного потенціалу; методів визначення економічної ефективності природоохоронних заходів; оцінки економічних збитків від антропогенного порушення навколишнього середовища; формування фінансово-економічного механізму охорони навколишнього середовища; соціально-економічних аспектів природокористування і природоохоронного законодавства. На високому рівні володіє навиками еколого-економічного світогляду щодо гармонізації відносин природи і суспільства в умовах поглиблення глобалізаційних процесів та формування нових вимог щодо переходу на сталий розвиток.
3-4	На достатньому рівні здійснює аналіз причини та наслідків порушення стійкості урбосистеми. Має достатній рівень знань щодо: поняття «екологічна економіка», економічного управління природокористуванням, використання еколого-економічних важелів і інструментів охорони навколишнього середовища та раціонального

	природокористування; збалансованого й ефективного використання природно-ресурсного потенціалу; методів визначення економічної ефективності природоохоронних заходів; оцінки економічних збитків від антропогенного порушення навколишнього середовища; формування фінансово-економічного механізму охорони навколишнього середовища; соціально-економічних аспектів природокористування і природоохоронного законодавства. На достатньому рівні володіє навиками еколого-економічного світогляду щодо гармонізації відносин природи і суспільства в умовах поглиблення глобалізаційних процесів та формування нових вимог щодо переходу на сталий розвиток.
1-2	Завдання з практичних робіт повністю виконані на поверхневому рівні. Має низький рівень знань щодо: поняття «екологічна економіка», економічного управління природокористуванням, використання еколого-економічних важелів і інструментів охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування; збалансованого й ефективного використання природно-ресурсного потенціалу; методів визначення економічної ефективності природоохоронних заходів; оцінки економічних збитків від антропогенного порушення навколишнього середовища; формування фінансово-економічного механізму охорони навколишнього середовища; соціально-економічних аспектів природокористування і природоохоронного законодавства. На низькому рівні володіє навиками еколого-економічного світогляду щодо гармонізації відносин природи і суспільства в умовах поглиблення глобалізаційних процесів та формування нових вимог щодо переходу на сталий розвиток.
0	Завдання з практичних робіт не виконані, відсутні відповіді та активність на практичних заняттях, що не дає можливості оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.

Шкала та критерії оцінювання самостійної роботи:

2	Здобувачем надана повна відповідь на завдання (не менше 90% потрібної інформації) у письмовій формі.
1	Здобувачем надана коротка відповідь на завдання із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації) у письмовій формі.
0	Завдання для самостійних робіт не виконані, відсутні представлення самостійно виконаної роботи, що не дає можливості оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.

Шкала та критерії оцінювання опитування:

4	Здобувачем надана повна відповідь на запитання в усній формі.
3	Здобувачем надана достатньо повна відповідь на запитання в усній формі, або повна відповідь з незначними неточностями.
2	Здобувачем надана неповна відповідь на запитання в усній формі.
1	Здобувачем надана коротка відповідь на запитання в усній формі із суттєвими помилками.

Примітка: протягом вивчення дисципліни проводиться 7 опитувань після вивченої теми. Загальна максимальна сума балів за опитування складає **28 балів**.